kaincow, iednych z Czyszyryna a drugich z Korlunia przyprowadzo-
no, z ktorych dwu iako wiadomych WXM P MMł posyłam, a dru-
gich dwu do woli y rozkazania WXM P MMł przy sobiem zatrzy-
mał, ten Czyszyrynieć WXM donieśie że iuz Smiełnicki ku Podolskiey
z Pohrebiszcz ruszył, a moi ktorzy mi dopiero od Zytomierza przy
szli donieśli mi o tym zapewno, że ruszywszy się z Pohrebiszcz stanął
na Honczarykże we dwu Mil od Ostropola y Lubartowa, a z tamtąd
ma się ruszyć ku Pilawcom, Pułkom dwiema kazał iść do Czarnobyla
kitowskiemu Antonowi Zdanowiczowi a drugiemu Czernihowskiemu
Stadkiemu, gdzie iuz ich weszło od Czarnobyla mało nie dwa tysią-
ce z Niskiem Popowiczem a drugich się spodziewaią co dzień, ci ia-
ko Man wiadomość o nas się maią kusić, mamy mocną nadzieię
w Panu Bogu że im Pan Bog nie dopomoże, Posyłam też WXM P M
MŁ trzy listy same Originały tych zdraycow Owruczan Rebellizan-
tow ieden od Mieszczan y włości tameczney a drugi od Czerncow
tameczných y Popow z ktorych WXM P MMł wyrozumieć raczysz
zyczliwość Chłopską przeciw JKM y Woypkowi, a trzeci list tego Sot-
nika ktory przedtym był do Owrucza y tam poległ, iako za nimi do Puł-
kownika swego intercedule y tych posłańcow nie żywiono u ktorych te
listy wzięte są, O tym też WXM P MMł donoszę iz do mnie idzie
Chorągiew Xdza Jelca Jezuity przy ktorych iest y Niedobitkow ko-
ło trzy koni dwadzieścia y chcą wyprawić do WXM P MMł dla listu
przypowiedniego, A Wołochow ieżeli WXM P MMł raczy rozkazać o-
nych do WXM zaciągnąć, tedy tak uczynię iako roskaz WXM P MMł
nastąpi, Smiemy też WXM P MMł uprosić uniżenie, racz WXM P
MMł y tym obiema Chorągwiom ktore maią stanąć w Wodowiczach
aby się do Nas tu do Babicz przeprowadzili, bo ich tu pilniey a niżeli tam
bo im nabarziey idzie o ten Port Babicki, y ze wszech miar on się staraią
iakoby go mogli opanować, o KJMci tak mi doniesiono że iuz się ruszył
z Lublina do Obozu ktory iuz zapewnie stanął między Horodłem
a Włodzimierzem, w Usciługu nad Bugiem, y tam ma zmieszkać poki
ko Pospolite ruszenie Wielgo Polskie nadciągnie, JM P Krakowski w tym
Obozie iuz iest y na KJM oczekiwa, tego położenia Obozu od Nasz Ba-
bicz nie masz więcey nad pięćdziesiąt y sześć mil, to o tym WXM P MMł
donioszszy y poważny roskaz WXM y Dobr. M cale sobie zachowawszy,

pilnego starania przykładam iełobym mogł tych promow z potrzebą gotowac, y szkutow przysposobic, y moię powolnosc pod Nogi WXM Pa y Dob. M. oddawszy Zysze sobie uprzeymym sercem iako naprędzey o dobrym Zdrowiu WXM Pa y Dob. M. Słyszec. w Babiczach Dzia Maiiy[?]

Przy liscie JM Pana Strażnika był list do Niegorz od P. Kurpskie go pisany z Czoynik takie;

D MP Str. WXL.

Wysłany z Czoynik moy dla wzięcia wiadomości podiazd ktorib tylko milach od Czoynik w lasach, z Czata tego bułtaystwo z Zadnieprza dla ięzyka y szarpaniny wyszła Zetkat się, gdzie Że się naszym na mieyscu nie wygodnym Zonymi zdarzyło, iedno kilkunastu ubili szesciu Zywo przy prowadzili, A inni ktorych dwiescie było nie długo się rzeczą bawiac na błota wlas gęstszy Zaraz ucieklli, Zonych tedy dla prętszego odprowadzenia tylko iednego a zdrugich Confessata WXM M M P u posyłam, z ktorych co WXM wyrozumiesz racz Xiu JM donieść y oprzedsię wzięciu oczyw.... Babicz myslę aby P. Pawrza miał prędkie posiłki, takież też y ia gdy tak owemu moz od Czernihowa podlegam niebezpieczenstwu, Olowu y kortow pilno proszę na co się ani responsu od WXM mogę doczekać, Na tenczas moie WXM M M P przesyłam Usługi, z Czoynik Dzia 11 Maij A 1681[?]

Confessata Krysika Orzyszenka rodem z Czybyryna ktory wy szedł samo piętnast do Owruczego dla kupienia Chleba, mażał nad sobą starszego Miska Horlenka, Za roskazaniem Chmiel nickiego stanąs w Radomyslu, A Owruckim Pułkownikiem ma być.

Na Babicze nie myszli uderzyc, bo nie wiedzą o Woysku w Babi czach będącym.

Pięc Pułkow do Litwy Niebabin Czernihowski, Przyłucki, Kiiowski, Nizynski, piąty Orbuszyn.

Chmielnicki na Harczaryskim polu stoi Piętnascie Pułkow maiąc z sobą, w Pułku po Piąciu po szesciu Tysięcy, w Korsunskim w Szerkas kim wszytka nadzieia, bo ich naywięcey w tych dwoch Pułkach.

Jesliby pokoy nie był, tedy Za nastąpieniem Naszego Woyska. Scą się bic z Woyskiem Naszym

Za Krzyszewskiego Pułkownika Kozaczył.

Nie przyznawa się do tego aby szlachcica abo Zyda Zabił y Kosció ła Zadnego nie złupił.

Niebaba

Nechaba dawał znać że Woysko Litt. ściąga się ku Chmielnickiemu.

Przy Horlenczy Jedne działo á Hakownic dwie prochu też nic nie ma.

Pospolstwo wszystkie po samy Owrucz chcą przy Kozakach stać.

W Kijowie Pułk leżał Kijowski, który się iuż ku Nam ruszył przeprawował się przez Teteryn rzekę do Owruczego.

Kijowianie wszyscy się chcą bić z Nami, ialoz wszystko Miasto idzie społem do Nas którego być może 10000.

Owruczanie, Radomyslanie, Norzynczanie, chcą wszyscy dać Nam bitwę. Za Prypeć nie myszlą bo im nie kazano, y na prędz się ruszyć tylko w Owruczym stać.

W Horlenczynym Pułku 1000 Człowieka, 500 Communika á 500 Halastry.

Chmielnickiego Syn do domu odiachał, który wielkie gwałty czyni białym głowam.

O Moskwie nic nie wie.

Po Tatary posyła często, ale ich nie masz, wiele ich ma być nie wie, tylko Nahayskich przy sobie ma 10000

Antoni Kijowski Pułkownik ma 10000.

Drugiego

Confessata Jana Zytomirskiego rodem z Ohiecka z Horlenczowey Sotni powiada że był przy P. Druszewskim y pod Kortunem wzięli go Tatarowie, tey Zimy uchodząc od Tatar Kozacy wzięli Szesciu ich Oraz.

O Horlenczy prawi że chce stać pod Owruczym á do Litwy nie myśli.

Nie słyszał ieśli ma na Babicze uderzyć.

Prawią u nich że będzie Pokoy.

Temi czasy się skozaczył, dla tego żeby snadniey mogł uyść do Litwy. Przy Horlenczy prawi że iedne działko á dwie hakownice.

O zabiciu Szlachty nie przyznawa się, żeby zabić miał którego

Chłopi wszyscy się buntują y chcą się bić.

W Kijowie nie był.

Owruczanie, Radomyslanie, Norzynczanie przy Kozakach chcą stać.

Moskwa że na granicy swoiey stoi słyszał, dalegd myszli nie wie.

Z Makarowa Sotnik prawił, że Turczyn nie chce podnosić Woyny przeciw Nam.

Wiele w Pułku Kijowskim nie wie.

Przy Liście P. Strażnika były te Confessata Leska Kozaka
z Sotni Chwieśka Łopienka rodem z Siemidembu.

Chmielnicki szedł w pole przeciwko Obozowi Coronnemu, O potędze Kozackiey y Tatar przy nim będących nie wie.

List doszedł Niebaby od Chmielnickiego żeby za dniepr nie szedł, ale na załogach rozłożył Chorągwie.

Za roskazaniem Bota Czernihowskiego Pułkownika wyszło ich siedmdziesiąt maiąc nad sobą starszego pieczkura Wata dla spustoszenia W. Xcia Wiśniowieckiego, a tu sie ich od Brahinia zebrało półtory sotni.

O Woysku Litt. nie słyszać, tylko że w Choynikach są Nasze Woyska słyszać.

W Lubeczu Philip Borznienski Sotnik iedną Chorągiew maiąc stoi.

Pod Homel prawi że piętnaście Tysięcy na załogi posłano.

Pragną Pokoiu a o bitwie nie myślą.

Koło Starodubu Dziesięć Tysięcy maiąc nad sobą Olesza Baturynskiego Sotnika.

Siedm dział maią w Czernihowie.

Jeśliby Nasze Woysko na nich następowało tedy maią wszystkich na głowę pędzić przeciwko Nam.

O Mieszczanach tuteyszych nic nie wie.

Punct z listu P. Podbereskiego z Rzeczyce datą 15 Maj.

Przy expediowaniu listu do WMMM Pana oddano mi list z Homla od Towarzystwa P. Kliszczynego że w Jarysłowiczach Zniesli za Sożem Załogę Kozacką których dwieście legło na placu a dziesiąciu żywcem do Xcia JM posłali.

Na Smyszku bespiecznie bo tam Pan Spieszkiewicz ma nań oko.

Z Listów przeiętych, Popów, Mieszczan y Mirka Chromieyska Sotnika Owruckiego do Pułkownika swego pisanych.

Na czasów teraznieyszych zamieszania, biedy y ostatnie zniszczenie swoie narzekaiąc za wzięciem wiadomości, iż Orda w kray ten następić ma, z płaczem y gorąco Pułkownika swego proszą o obronę od Niey żeby drogę proroszą im ukazał, y dokąd siebie obrócić, ostatniey zgubie ludzi Chrześciańskich y Cerkwi wniwecz obróceniu zabiegaiąc. Lubo ludzie (prawią) gdziekolwiek by się zaparli ale Cerkwie y świątnice Boże za które piersi swoie zastawiacie, y przeciwnikom wiary prawosławney odpor daiecie spustoszone y podeptane do szczętu zginą. Od Lachów

nieżbożnych

niezboznych, iuzesmy Zniszczeni, ubostwa y Maiętnosći więcey nie
znayda, tylko zduszami Nas samych w niewolą wezmą y pogubią, boy
Miasto niewarowne y ludzi w Nim mało. Dosyć tego zesmy od P.P. Wola
kich y Zołnierstwa Lackiego niewolą cierpieli, teraz Za szczęsliwym
przybyciem twym iako Patrona, samemu pokłon według Zdolności
y przemozenia swego oddawać y wszelakie posłuszenstwo według u-
czynionego porządku pełnic gotowiśmy.

Dzien 23 Maia.

Od Pana Strażnika oddano Xciu Jmću list ten;

JoX. P. M. Mt.

Z tych więzniow ktorych mi wczora z Babicz przyprowadzono,
Confesstata W.X.M. odsyłam przez Czeladnika P. Tyzenhauza. Obrzał
narta ktory ma biezeć do Minska z tych Confesstatow to się pokazuie że
P. Pawsza zostawa z tym Pułkiem in summo periculo w Babiczach.
Za oręgu bez osobliwego W.X.M. Ordynansu posiłkować nie mogę. Te-
gom się powazył żem napisał do tych trzech Chorągwi ktore w Wodo-
wiczach stoią aby były gotowi posiłkować P. Pawszę, a do niegom napi-
sał daiąc mi o tym znac y żeby się z Pem Chreptowiczem znosił, ktore-
mum dał do Czasu Komendę tych Chorągwi, y żeby promy gotowe
miał; Dziś się spodziewam P. Marszałka Pinskiego że pod Oboz po-
dydzie, y tego Zarazem tamże ku Wodowiczom wyprawię, y przy
Nim Dragony P. Noldowe, y kiedyby ci się niebaczni ludzie za-
ciągu Nowego sciągali wczesnie Życzyłbym tego abyś W.X.M. że
trzy Tysiąca Woyska za Prypeć przeprawił, ile pod ten czas kiedy się
iszcze nie są dobrze gotowi Nieprzyiaciele, byłoby to z sławą W.X.M. y z przy-
sługą u K.J.M. mogliby się ci wybornie uiąć o tych co w Owrucza
chcą stać. Bo snadź ludzie są ladaiacy, To na wolą W.X.M. pu-
szczaiący Moie powolne usługi w Łaskę W.X.M. P.M. Mt iako nayupadłe-
niey oddawam. Dat w Bobruysku d. 22 do May 1771

Od P. Pawsze ten;

JO. Mtgo X. Pa. Pa. Dob. M. Mt.

Raczył W.X.M. P.M. Mt w pisaniu swym rozkazywać abym iako na-
częściey dawał wiedzieć W.X.M. P.M. Mt, tedy powazny rozkaz [illegible]

P MMt cale sobie zachowuiąc y iakie maiąc wiadomości WXMM P M
Mt donoszę. Jż za nastąpieniem tego Nieprzyiaciela, po ustąpieniu PP
Owruczan ztamtego mieysca posłałem pod Nich podiazd ktory w Mia
sto wpadszy y ich potraciwszy więźniow z yscem Czterech wzięto, ied
nego Czybyryńca a drugiego ez od Ohedka iako wiadomych odesłałem
do JMPa Strażnika, ci na quaestiach doniosą o zamysłach Chmielnickie
go gdzie się iuz obrocił. Nam za to że iuz otym WXMM P MMt doniesio
no, po odesciu tego podiazdu Naszego z Owrucza zaraz Puthowniki Abr
kusza wszedł do Norzynska więcey w Tysiącu Koni y iako mi dano wie
dzieć że Osmset Piechoty przy nim było, yznim weszło. Tamże naza
iutrz do Owrucza przysłał kilka set Człowieka y tam do piero stroia
Cokolwiek w Mieście było Szlachcianek barzo starych przy Monastyrze
mieszkaiących wysciali, chłopow burtuią, do ktorych się garną y sło
bliwie z Włości Uborskiey y Kamienieckiey nabarziey ktorzy z ka
mieszczyzny y tego Nam pułcselba nie dali wydać nie chcieli, pa
li Deputaci ustąpić muszeli zniszczym, przybiegł moy też Posłaniec
w Wilią daty tego listu mego prawie w samy wieczor ktory mi otym
doniosł, Jż wprzeszłą Niedzielę przeprawiło się więcey dziesięciu cho
rągwi Kozactwa z Kiiowa w Ospełnie JMPani Wdziney Trockiey przez
Most na Rzece Rzpienin y stanęli za Mostem między dwiema gusien
cami przypatrzy; ztamtąd ieszcze wiedzieć nie mogę do kąd się po
wrocą, ieżeli do Czarnobyla czyli też do Owrucza gdzie zaraz nie nie
mieszkanie podiazd pod Czarnobyl y Owrucz da Pan Bog dla ięzy
ka wyprawię Cokolwiek po łasce Boga Naywyzszego sprawią
nie omieszkam teyże godziny WXMM P MMt dawać wiedzieć wie
le ich może być y co za potęga. Pokornie my wszyscy WXMM P MMt
upraszamy, racz WXMM P MMt tu do Nas ieszcze iako nayprędzey
Chorągwi ze dwie Kozackich y piesza choć iedne przysłać bo iest tego
pilna potrzeba, barziey niżeli do Choynik, bo snadno tam P Kur
pskiego potkowac, a niżeli tu Nas za taką przeprawą bo im idzie
pilno o ten Pas a niżeli o Choyniki na ktorym siła WXMM P MMt nale
ży, z ktorego snadniey może WXMM P MMt przesłać do Woyska Koron
nego na Turow y Stepan choć z trudnoscią wielką, y ztamtąd może

WXMci o wszytkim wiedzieć gdzie się KJMć obroci y gdzie z Obozem się ruszy. Mam pewną wiadomość od Pa Kordysza Cześnika Brasław=skiego że datą z Łucka Osmego dnia Maij Iż KJMć iuż się przyblizył do Obozu ktory JmPa Krakowskie zatoczył, miedzy Horodłem a Włodzi=mierzem, przyszłi PP. Zysakowskich w Uściługe nad Rzeką Bugiem y tam ma zmieszkać poko się Pospolite Ruszenie Sciągnie y Woyska Cudzoziemskie miną. A ztamtąd ku Dubnowi ma się ruszać wiedzieć nie mogę z tego Mieysca dokąd się obroci ieżeli pod Konstantinow, czy=li ku Zbarazu, bo o tym zdraycy Chmielnickim powiadaią że ma sta=nąć pod Pilawcami, Ktokolwiek będę miał wiadomości, iako nayczę=ściey będę dawał wiedzieć WXMci PMMł. Strony promow pilnego starania przykładam, iakobym poważnemu roskazaniu WXMci PMM dość uczynił. Przy ktorych ustawiczna straż bywa y potężniey y[illegible] mieć. Samego zatym siebie y powolność usług moich pod Nogi WXMci PMMł oddawam. w Babiczach 18 Maij Ao 1651.

Dzień 27 Maia

Concludiiąc Commissią pisali Ich MM PP Commissarze do KJMć list ten.

N. MK. P. N. Mł.

Zaraz ochotą ozwaliśmy się na początku Commissiey do odprawie=nia tey posługi od WKMci y Rzptey na się włożoney ex Voto et Commodo Reipub. tak wszytkie virium Nervos intendimus, abyśmy expectaciey WKMci skute=cznie respondere mogli. Lecz iako zrazu usilne conatus Nros ante=verterunt obices o ktorych namieniliśmy pierwszym pisaniem, takie sub=sequenter in progressu prace naszey steterunt y difficultarunt totum nego=tium. Co bowiem o defekcie pieniędzy z iednego Powiatu Orszanskiego oznaymili WKMci P. N. M, tegośmy w inszych, niemal wszytkich Wdztwach y Powiatach abunde doznali. A ten tak wielki y niespodziewany defect pieniędzy, nie skąd inąd enarsit, iedno z niesprawiedliwego podatkow po=stanowionych wydawania, y tych ktorzy ie wybierali do Skarbu wnie=sienia. Gdyż iedni PP. Poborcy więcey delat y defalcat niż gotowi=zny do Skarbu wnieśli, drudzy mało co oddawszy ad reddendas ratio=nes exactionis et retentorum sub Constitucią obligati, do Nas nie przy=byli, drudzy niewczesnie y pozno barzo, Naleźli się y tacy ktorzy ni

pieniędzy ani rachunków żadnych ani siebie samych nam nie prezento
wali. Na ktorych wszystkich ażeśmy pro qualitate excessus poenas fero
wali, nie mogliśmy iednak w tak krotkim czasie et praegnanti necessitate
Reipub. ktora iako naprędzey Commissią kończyć y Woysko expediować
kazała tego dokazać aby w zaniedbaney y opuszczoney metu poena
rum powinności y auctionem aerarii z uszczerbkiem zatrzyma
nych pieniędzy uczynili. Skąd z wielkich y niesłychanych ani wida
nych w WXL contribucyi, ktore nie tylko wypłaceniu długu, ale y
zapłaceniu Nowey ćwierci, y inszych Wojennych expens y potrzeb opa
trzeniu sufficere ex mente Reipub. miały, pokazał się w Skarbie manca
ment taki że wniesione pieniądze ledwo zapłacie szesciu ćwierci wystar
czyć mogły, a na dwie penitus nie stało. Tak wielką zatym et insu
perabilem difficultatem chcąc uprzątnąć y Woysko acquietować wszyst
kie wespoł z Skarbem wzięliśmy przed się Modos et Consilia, do skarbu
ad fidem publicam pieniędzy, ale y te nie nadały się pomyślnie, tak że
śmy ledwo tyle zebrać mogli, coby iedney ćwierci Stipendiis wystarczyło.
Drugie całe wypłacić nie mogąc, a słysząc ustawiczne declaracie y obtesta
cie Deputatow Woyskowych że bez zupełney zapłaty ani pieniędzy brać ani
zaczętey służby continuować będą, iużeśmy de successu Commissiey Na
szey desperować poczęli, gdyby Nas in Meliorem spem non erexisset,
wielkie Ich MM PP Wodzow Woyskowych staranie, ktorzy powagą
persvasiami y obietnicami wymogli to na Woysku aby ostatniey tey
ćwierci czekało. Na co nie inszą pozwoliło condicią, iedno żeby przy
tey winney drugą proxime expiratura iako naprędzey do Obozu wy
stawiona była. Co też osobliwą przy Assecuratiey Ich MM Panow Ples
pana od Nas cautum iest assecuratią. A iż nie tylko eliberatia
Creditu Naszego ale y salus Reipub. w tym vertitur, aby Woysko toties
w zapłacie omylone na terminie naznaczonym wzięło satisfactią,
y nie miało in Medio Cursu desistendi od służby Rzptey occasiey,
tedy uniżenie WKMPNM prosimy aby authoritate Regia do
Rzptey interposita Uniwersały wydać do Powiatow kazał żeby reten
ta zatrzymane nastepuiące y raty podymnego nie zasłaniaiąc
się żadnymi exceptiami y praetensiami, ani pospolitym ruszeniem iako
naspiesznie[y]

naspiesznicy quantum fieri potest uprzedzaiąc Czas oddawania w Con=
stytucyey determinowany wydawali, żeby tym prędzey Skarb naznaczo=
ney assecurowane Woysku do Obozu wystawił pieniądze. Międzyin=
szymi uspokoienia Woyska trudnosciami intervenit y ta, że Rycerstwo
quotę pieniężną taką iakiey Reiestr WKMci potrzebuje z Oeconomij
Litewskie od WKMci sobie darowaną szczupłą barzo centendo, prosiło
aby w tym co z łaski WKMci otrzymało żadney diminucyey od Executorow
nie odnosiło, w czym słuszney ich condescendo affectacyey obiecalismy
prozbami Naszymi Zasługi ich secundare, abyś WKMć retento tey co=
lecty reactore JMPanu Podskarbiemu y Woysku oddać kazał. Ktorą
prozbę donosząc WKMci przy krotkiey gesti maneri rellacyey prace ylo
... do przysługi WKMci y Oyczyzny directos wspolnie maiąc
... WKMci P.N.M.M. samych siebie z nanizszymi służba=
mi ... iako napilniey oddaiemy. W Minsku &.

Osobliwie XiężJMć pisał do KJM w ten sens;

N.M.K. & M.M.

Niechay być molestus WKM & MMt powtarzaniem rellacyey
o progressie y Conclusiey Commissiey, o ktorey zupełną daiemy wszys=
tkiego ... wiadomość WKM PnMt. Tego iednak zamilczeć
officio et fide in patriam nie mogę, że niesprawiedliwe Podatkow po=
zwolonych wybieranie y wydawanie iako nam na przeszłey Wileńs=
kiey Commissiey facessivit negotium, tak daleko teraz niesłusznieysze y
niesprawiedliwsze nas większey trudności, a Oyczyzny ledwie ostat=
niego nie nabawiło niebespieczeństwa. Gdy bowiem z tey szczegulney
przyczyny pokazał się wielki a niespodziewany pieniędzy defect, a z nie=
go pochodząca impossibilitas zapłaty Woysku tokes w niey omylnemu,
a przytym przyszłey służby ciężkie biedy, nędze y pericula praesentiscent
quid reliquum fuisset ad intentionem Reipubcae, gdyby zapłaty zupełney nie
odebrawszy, do dalszey służby pociągnąć się nie dało, Czego barzo blis=
ko było gdyby ustawiczne persvasie obtestacie y prozby a proposito non
revocassent, Zwoli czemu y na obiecane do Obozu za dwie ćwierci Stipen=
diorum wystawienie dałem assecuracią moię dobr moich periculo
salutem Reipubcae redimendo. Na ktorą iako ochotnie pozwoliłem, tak nie=

żenie WKMci PMM proszę abyś PP. Obywatelom WXL Uniwersałami
swymi do prędkiego wydawania podatków, a JmćPu Podskarbiemu do nie
chybnego na termin naznaczony wystawienia Stimulos addere raczył
abym y ia na Credicie u Woyska nieszwankował, y Rzpta zawiodszy w
Zapłacie Żołnierza, w Obronie Zawiedziona nie była. Tak tedy tę Commis
sią skończywszy, iako nayspieszniey bieżę do Woyska, abym tak dawne
go Zaciągu iako y teraźnieyszego Chorągwie zebrawszy do kupy to czy
nił co powinność moia ku Oyczyźnie y ochota do Znaczney WKMci y
Rzptey przysługi exigit. W czym nie tylko żadnym non deero occazi
om, ale sam sollicite szukać ich będę. Tylko o to uniżenie WKMci proszę
abyś mi oznaymić kazał ordinanse swe de ducta belli, do którego bym
się stosuiąc tym wygodniey woli WKMci y potrzebie Oyczyzny moie
mógł obracać Conatus. Oddaię zatym naniższe służby moie w Miło
wą Łaskę WKMci PMM. z Minska &.

Do JmćPa Podkanclerzego Coronnego pisał Xże JMć list taki;

JWMP. Podkanclerzy Coronny M.W.M.P. y B.

Na listy WMMMPa tymi czasy do mnie dirigowane żem prętsze
go nie czynił responsu, sprawowały to częścią prace y distracie, które
mi na Commissiey teraźnieyszey byłem oppressus, częścią iż Conclusią
de dnia do dnia kłeiąc, wolałem tantisper się zatrzymać, aż bym o po
żądanym, u silnego starania y zachodów skutku, dostateczną mógł defe
re JKMci notitiam. Teraz iuż zaczęte kończąc opus, o Commissiey tey trans
actiach oznaymuię WMMMPu, iż iako na samym zaraz ingressie exce
perunt nas rozlicznych difficultatum obstacula, tak y dalszy progress nie
tylko retardowały, ale Conatus wszytkie ledwie nie pessumdarunt. Ato
dla improportionalnych w Skarbie pieniędzy, Solutioni stipendiorum da
wnego zaciągu Woysku, tego zaś inszey dość nie mogliśmy originem
iako niesprawiedliwe podatków uchwalonych do Skarbu wniesienie y PP.
Poborców w wniesieniu ich errores. Zkąd potym to poszło iż lubo nie
zwyczaynymi, a podobno retroacto aevo u nas niesłychanymi podatkami
Oyczyzna exhausta, to sobie niewątpliwie obiecywała że Contribucie
te nie tylko zupełnemu długu Żołnierzowi winnego wypłaceniu,
ale y na Ćwierć nową dalszą, y potrzeb Woyskowych obmyślenie dosta
teczne być miały, a toli w tym się została frustrata y ledwie zapłaceniu
trzeciu Ćwierci wystarczyła. A tu dopiero summa Cura et difficultas in
tervenit około mancamentu tego połatania et necessitas, szukam ~~tu~~
sposobów

sposobow ad supplendum tantum defectum ktore iednak ex Voto et neces-
sitate non successerunt, bo na iedney tylko świerci dopłacenie zebralis-
my się, drugą zaś na ktorą zdobyć się zgoła niepodobna było wreszcie
długo została. Co inopinatum Nam samym, a Rycerstwu zdało się być
intolerabile y do zostawania w służbie penitus impossibile, skąd do ta-
kich poczęło przystępować declaracij, że ani zasług odbierać, ani pogotowiu
w dalszey perseverować służbie niechcą. Aż tandem po wielu instan-
ciach, prozbach, y persuasiach dało się do czekania ostatniey świerci przy-
wieść, boć wprzód praecauto żeby zarowno y na drugą nową świerć in
decursu Augusti prędze wystawione w Obozie były. Na co potrzebowa-
li tako naywarownieyszey od Jch MM PP Commissarzow assecuraciey, kto-
rą dawać zdało się Jch MM difficile et periculosum, a kiedy inter contra-
rias ab utrinque stronę to declarationes odważyłem bono patriae, ktore w
pretium uspokoienia y zachęcenia Woyska do służby Rzptey consistit,
własne dobra moie y na nich Woysku takiey iakiey Copią połytam uczy-
niłem assecuracią; Na ktorey Woysko wprawdzie przestało, ale mnie
sollicitudo y kłopot nowy przybył, naywięcey o tym myślącemu, aby ter-
minu tego pochybieniem, y mnie cięzkiego ukłopotania, Oyczyznie zaś no-
oneribus gementi nowych nie przyczyniono: W czym że nie tylko cre-
ditu mego eliberacia, ale całość Rzptey idzie, tedy mature providen-
dum aby po frustraciach przeszłych Woysko w dalszą diffidencią wpra-
wione y zawiedzione nie było; gwoli czemu życzę y wielce proszę a-
by to WMM MM PP effectum reddere raczył, żeby incunctanter z Cancel-
lariey JKM Uniwersały do Powiatow wszytkich WoXLi wydane były,
aby niczym in Universum nie zasłaniaiąc się, tak zatrzymane retenta
podatkow, iako y następuiące raty podymnego, nie wiążąc się nawet
do praefigowanego w Constituciey czasu anticipative do Skarbu wno-
sili żeby Skarb tym prędzey piniądze te na terminie wystawić mogł
naznaczonym: Tak remoto boc obice, ktory zdał się poniekąd
insuperabilis, mieliśmy drugą z Woyskiem trudność, ratione darowi-
zney z Oeconomij JKM na Seymie przeszłym Postom Woyskowym de-
clarowaney, ktora nad spodziewanie szczupła się być pokazała, ztąd
wszczęły się querimonie y utyskowania, isz ex fructu łaski y dobro-
czynności JKM cieszyć się zupełnie nie mogą, zwłaszcza że to patuit

iż większa dobrze część tey donatywy w cudze ręce wpadła. Jednak y w tym facilitatem swoię Woysko oświadczyło, gdy na upewnieniu Naszym przestało, iż JmPan Podskarbi iako Generalny wszytkich JKM Oeconomij Oeconomą repetet retenta u retentorow. Już tedy dziś post tot exantlatas molestias et labores tę pracą Commissarską skończywszy, celeri cursu biegę do Bobruyska, y ztamtąd iako naprędzey ruszywszy się loco opportunissimo ad invadendum albo distrahendum hostem Woysko zbiorę, ktorego część dobra ieszcze w ciągnieniu zostaie, Jednak o prętkim wszytkich zebraniu na mniey nie wątpię, a zebrawszy ie to czynić będę, co powinność moia, dostoienstwo Maiestatu JKM y całości Oyczyzny requisitia dobrą (z daru Bożego) okkazyą ukaże. Interim to usilnie proszę abyś WM MMPan de ductu belli JKM oznaymować mi raczył iako naczęściey, żebym do tego rz. moie conformuiąc conatus tym zręczniey y commodius wszytkie imprezy exequował. Oddaię się zatym łasce WM MMPa z usługami memi. z Minska etc.

Do Woiewodztw y Powiatow rozpisowali JJ.WW.MM.PP. Commissarze listy takie;

Jasnie Wielmożnym, Wielmożnym JJ.WW.MM. PP. Senatorom Dignitarzom, Urzędnikom Ziemskim Grodzkim y wszytkiemu Rycerstwu Obywatelom Wdztwa (Powiatu) etc. My Commissarze z Senatu y z Koła Poselskiego na Seymie przeszłym do Zapłaty Woysku WXL zesłani, Po zaleceniu chęci Naszych Braterskich WMM MM PP. Włożoną na się od Rzpltey functią przyiąwszy takesmy piastować y expediować postanowili, iakobysmy intentij y potrzebie Rzpltey skutecznie wygodzić y dosyć uczynić mogli. To ante omnia przed oczyma maiąc żeby zatrzymane w Skarbie WXL stipendia Woysko zupełnie odliczyło ponieważ nie tylko lex sprawiedliwości, nie tylko krwawych zasług Rycerskich uważenie ale y sama Rzplta in periculis constituta tego potrzebowała, aby Woysko za przeszłe sorowania acqvietowane, tym samym do przyszłych służb y odwag zachęcone było. Nie zeszło tedy na osobnym Staraniu Naszym ktorzy do tego omnes virium nervos intendimus iakobysmy woli, expectatij y potrzebie Rzpltey dosyć uczynili, lecz iako wszytkie dobre molimina y rectos pro Republ. conatus fati adversitas interrumpere zwykła, tak y my doznalismy iey infelici

sorte nra

forte nrã albo malignitate humana na tey postudze Rzptey ktora lubo wiel-
kie y à vetustissima annalium memoria w Oyczyznie niewidane y nie
styszane podatki, nie tylko Zapłacie dtugu Woyska winnego, nie tylko
Zaciągowi Nowemu ale y na inne expensy woienne sufficientes uchwali-
ta, iednak scopum suum w Zapłacie Woyska assequi nie mogta, przez
wielką pieniędzy z podatkow uchwalonych diminutią, albo z nieysprawie-
dliwego wydawania, albo z niezupełnego wybranych pndzy do Skarbu
oddania pochodzącą à nayparziey ex summa incuria tych ktorzy Curam
wybierania podatkow po Wdztwach y Powiatach mieli iniunctam, iedni
bowiem PP. Poborcy ledwie nie więcey defalat y defalcat niz pndzy do Skar-
bu wnieśli drudzy część pndzy wniozszy drugich ani w Skarbie ani
przed Nami Zadnych rationes y rachunkow nie uczynili, ani według con-
stitucij w Kole Naszym Commissarskim nie stanęli, drudzy nie wczesnie
y owszem barzo do Nas przybyli, az nawostatek y tacy byli ktorzy ani pie-
niędzy ani rachunkow ani samych siebie nam nie praezentowali, skąd
to poszło że tak wielki defect pndzy anxiam curam et sollicitudinem
nam Zadat abysmy Woysko bez pndzy acquietowali. Wczym iakosmy
wielkiey Zazyć musieli trudnosci tacno się domysli kazdy kto uwazy
iako to ciężko Zołnierzowi nie tylko Zastuzonych nie odbierać Zastug
ale ieszcze wpierwszym nie odniozszy satisfactij Nowe słuzby odwagi
y pericula subire: à toli Za prozbami y perswasiami naszemi y wielkim
staraniem pracą y powagą Ich MM PP. Wodzow swych dato się do tego
przywieść Woysko aby iedney cwierci poczekało, ea iednak legeZe
by nieodwłocznie do Obozu y z tą ktora proxime expirować będzie wy-
stawiona była. Co doniozszy do wiadomości WMM nMM PP. prosi-
my et per salutem Patriae obtestamur abyscie nieuchronne z niewyra-
wienia rychłego do Obozu obiecanych cwierci uwazaiąc pericula, wszy-
tkie retenta iako nayspiesznieу do Skarbu wnosić kazali, à mianowicie
następuiącą ratę troyga Podymnego iako naprędzey y nazupełniey
do PP. Poborcow bez wszelkiey exceptij y pretensij wydawali. Jeśliby bo-
wiem namnieysza z podania ich committeretur retardatia pewnie
Rycerstwo toties omylone na dłuzszą namowić by się nie dało patien-
tią, ale w słuzbie będąc y nie tylko z nieprzyiacielem ale z biedami

y niedostatkami ktore w generalney pogranicza y Woiewodztwa od Kie,
przszła spustoszoney desolaciey bardzo ciężkie być muszą luctam prowa,
dząc, a zatym verendum foret aby patientia y oczekiwanie zapłaty
tokies irritum y summa penuria wielkich nie uczyniła irritamenta aby
od służby Rzpltey deficere y przeciwne ausus przedsię brać mieli z o-
statnim (strzeż Boże) Oyczyzny upadkiem. Czemu snadno obviabi-
tur gdy za czułością y staraniem WWMM Panów MMPP. pomienione reten-
ta y podatki iako naprędzey do skarbu przed naznaczonym w Constitu-
ciey terminem wniesione będą. Oco y powtore prosząc oddaiemy Się-
ci Nasze Braterskie w Łaskę WWMM Panów MMPP. z Mińska

Do JMPa Podkanclerzego Litt. pisał Xsę JM list taki;

JWM P Podk. WXL, M. W. M. P. y P.

Żadney nie miałem do tąd od JMXa Regenta WWMMPa ani od JP Pod-
czaszego Mscisławskiego wiadomości, nie rzkąc conferenciey o tym co
WWMMPa do mnie committere raczył. Jedno tylko doszło mnie pi-
sanie, ktore za testimonium chęci y affectu Braterskiego wdzięcznie przy-
iąwszy reciproca voveo WWMMPu Vota, abyś zdrowia dobrego y pomy-
słnych zażywaiąc powodow cieszył się przytomny ziałe rawięlszych y
naczęstszych triumphow JKM PMM. Pisanie WWMMPa zastało
mnie tu in æsto negotij z Woyskiem, ktore zapłatą omyłone dla defe-
ctu wielkiego y niespodziewanego pieniędzy, wtey stanęło resolucyey
żeby zupełne odliczono stipendia, nie zadawalaiąc samym szeledria
y dochodzenia ich necessitatem: Umyśliłem tedy zatrzymywać sługę
WWMMPa do końca Conferencij Woyskowych abym quid certi oznay-
mił, Lecz iż nie doczekawszy, y bez responsu mego odiechał, proszę
żebyś tardiorem responsum tey samey przyczynie imputować raczył.
Jakośmy tę procellosam et periculi plenam ucieszyli tempestatem
patebit WWMMPu z Listu do JKM PMM pisanego, w ktorym ge-
nuinam prace Naszey Czynimy, rellationem. Ja tego powtarzać nie bę-
dę, tylko o to proszę abyś WWMMPa pro exigentia tak wysokiego wa-
czyźnie ktory piastuiesz urzędu in eam incumbere curam raczył,
iakoby Woysku Litewskiemu p termino praefixo doszła satisfactio. Co
będzie gdy JKM y skarb Soratorij zagrzeie aby pilno koło tego chodził,
y Powiaty,

y Powiaty wszystkie Universałami upomni aby nieodwłocznie trzecią ra,
tę Podymnego á możnali anticipate przed terminem w Constituciey wyra,
żonym wnieśli do Skarbu., Żeby tym pewniey y prędzey do Obozu dług win,
ny był wystawiony, Uprzątnąwszy ten obicem rei gerendae., biegę Zara,
żem do Obozu, ábym do Woyska dawnieyszego Nowo zebrane, y ciągną,
ce Chorągwie do kupy zebrawszy tam Zkąd potrzeba, gdzie opportunitas
ukaże. optatum successum, Bo po różnych Rebelles rozrzuceni mieys,
cach, to dla bronienia przepraw Woysku Naszemu, to dla podniecania
seditiey y rebelliey takie formować każą Consilia, Żebyśmy y te impedimen,
ta ktore na przeprawach iniecerunt superare, y radicem rebellionis aby
się nie szerzyła, succidere mogli. Te iednak Consilia in tantum suscipi,
untur in quantum od JKM wiedzieć nie będę dispositionem et ductum
belli, do ktorego y mnie z Woyskiem stosować się trzeba. Wczym aby
WmM MPan przestrzedz mnie, y in insze potrzebne suppeditować mi
raczył wiadomości á mnie y tych, ktorzy ze mną sorsią w occurren,
tiach nie przepominał wielce prosząc, Oddaię się Zasie WmM MPana
z służbami memi. Z Mińska &.

Assecuracia od JchMMW PP Commissarzow dana Woysku taka;

My Commissarze od JKM y Rzpltey na Seymie przeszłym do Zapłaty
Woysku WXL naznaczeni Czyniemy wiadomo Jż ex rationibus od Skar,
bu y od PP Poborcow Powiatowych odebranych insufficientiam pieniędzy
do Zupełney Woyska Zapłaty postrzegszy, Uprosiliśmy JchM MMPP
Woyskowych aby Z miłości ku Oyczyźnie na takie ich Zatrudnienie
y Zawiedzienie przez Wydawaiących y executorow Powiatowych u,
czynione baczenie maiąc Zasług swych na Ćwierć iedną na Cztery Ty,
siące Dziewięćdziesiąt y trzy Człowieka Czekali, ea Conditione aby
im do Obozu [?] die Ultima Augusti odesłana była wespoł z Żołdem
á die 9 May Anni currentis Zaczętey á dnia dziewiątego mie siąca Augu,
sta expiruiącey, także na supplementa tychże Chorągwi ktorym á die
1ma Januarij służba przyznana. Co wszystko wynosi summę Złotych
Pięckroć Sto y Trzydziescie Tysięcy y Dwieście Dwadzieścia
Osm Wczym facilitatem y uczynność JchMMW obrzymawszy waru,
iemy wespoł z JmPanem Podskarbim Że pomienioną Zapłatę Skarb do Stuc,
ka wystawi á ztamtąd do Woyska Za Convoiem ktory z Obozu podesłany

być ma na Terminie mianowanym wystawiona będzie. Na co dla lepszey Wiary y pewności ręką swą się Naszymi własnemi podpisuiemy. Działo się w Minsku d. 24 Maia Ao 1651.

Alexander Oginski Kasztellan Trocki, Jozeff Klonowski Kasztellan Witebski, Gedeon Michael Tryzna Podskarbi WXL, Krzysztoff Zawisza Marszałek Nadworny WXL. Jan Mierzenski Podstoli Wołkowyski, Jan Carol Rossowski Marszałek Powiatu Kowienskiego Commissarz. Adam Maciey Sakowicz Starosta Oszmianski.

Od Xcia Jmci dana Assecuratia taka;

Janusz Radziwił Xiąże

Czynię wiadomo Iż in defectu pieniędzy dla nieśluszneg[o] uchwalonych na Seymie podatkow wydawania y do Skarbu wnoszenia, Została Woyskie ktore od Commissiey Wilenskiey do ad 9 Partij w służbie zostawała, Cwierć iedna nie płacona, Na ktorą JmP Podskarbi WXL obligował się wystawić pnędz do Obozu p. d. ultima Augusti, a oraz na Cwierć drugą ktora Zaczęła się 9 Partij tak na Woysko dawnieysze[go] z Commissiey Wilenskiey Zaciągu iako y na supplementa z Seymu przeszłego Zaciągnione, ktorym a d. 1 Januarij według woli JKMci y Zdania RP. służba przyznana. Zaco wszytko przychodzi Summa Złotych Pięckroć Sto y Trzynaście Tysięcy Dwieście Dwadzieścia y Osm. A lubo miarę biorąc z Podatkow ktorych według Constituciey Seymu przeszłego exactia nieodwłocznie nastąpić, Żadney wątpliwości nie masz, aby Skarb tych pnędzy nie miał wcześnie wystawić. Jednak wszelką do przeciwnego rozumienia Rycerstwu odcinaiąc occasią y Zatrzymuiąc ie w Ochotney RP. służbie daię tę moię przykładem Antecessorow moich Woysku Assecuratią na niepochybne in termino praefixo tey Zapłaty do Obozu wystawienie, Z tą Cautią Że ieśliby propter temporis iniquitatem abo inszey iakiey adversitatem pnędze nie stanęły, tedy wolno będzie Rycerstwu na dobrach mych własnych Zasług swych dochodzić. Na co daię tę Assecuratią z podpisem ręki y pod pieczęcią moią. Datt w Minsku d. 24 Mca Maia Roku 1651.

Dzień 24

Dzień 28 Maia.

Oddano Xięciu JMści od Pana Strażnika list ten;

JOX P M M

Wieczorem wczora przyniesiono mi od Pana Pawsze listy z Babicz, w których mi o jawnem niebespieczeństwie na ten kraik daie znać, z tymi Autentykami do WXMści dziś rano wyprawuię nie maiąc żadnego posłańca, a żem Pana Orlika uprosił że swego do WXMści wysyła, Ja providendo tamtego mieysca bespieczeństwu nie maiąc kim ich posiłkować, bo po przyściu dwoch Chorągwi JM Pana Podstolego Litt. żadna ieszcze nie nadeszła, Roskazałem żeby Chorągiew JM Pana Podstolego Litt. Dragońska tam szła w posiłek, którem obie w Parychach postawił, y iuż tam wczora stanęły, Pisałem do Obersztersztwa Pana Szpenhawzowego aby byli gotowi posiłkować Communibicem, ale tam y przystępu nie maią, Bo ci ludzie bez Starszyzny tam zostaią, A iakie tam przypady na nich zachodzą doznasz tego WXMść. W tym tedy tak nagłym razie wyglądam od WXMści wyraźnego roskazania. Jako tych tam ratować co na przedzie stoią, bo się ia obawiam żeby oraz y ten Anton y Niebaba nie nastąpił każdy na swego. JMP Marszałek Piński pewnie wcześnie przybył do nich na posiłek wczora abo dziś z Chorągwią Pana Noldową. Drudzy że nie nastąpuią spisawszy się nie moia wina. Ja zatym moie uniżone usługi w łaskę WXMści M M Pana iako nayPilniey oddawam. w Bobruysku d. 26 Maia A. 1651.

Od Pana Kurpskiego ten;

JOMX.

Gdy mi na teraźnieyszym podieżdzie uczyniła pilność się on stoiąc nigdzie ubiec nie mogli, abym iednak w niewiadomości o tym Hultaystwie nie zostawał, wyprawiłem tam pewnych szpiegów. Którzy mi to przyniesli że Niebaba Pułkownik przed Świątkami na tę stronę Dniepru do Nas z Woyskiem nie omylnie przeprawuie y doczekawszy Siodmey Suboty Wilij Świąteczney za pewne Nas y w Rzeczycy będących obiecuie znieść. To właśnie razem

y Pułkowi w Babiczach zostaiącemu do kąd osobliwe Pułki potę-
żne y Tatarow nie małą liczbę powiadaią są naznaczone, aby pod
Babiczami blisko w Mil kilku we Srzodę abo we Czwartek przed
Swiątkami stanąwszy y tam opatrzywszy na nich uderzyli. O czym
oznaymiwszy proszę pilno WXMci abyś WXMć przytym ludzmi po-
siłkowaniem o nas radził. Zatym mię z uchodliwością mych us-
ług WXMci M.M. oddaię z Boyniki d. 22 Marzo 57

Przypis.

Te Pułki ktore do Babicz zmierzaią od Owrucza y Norzyn-
ska idą, powiadaią że iuż Tatarowie między Owruczem y No-
rzynskiem w polu stanęli. Lubom y sam w takowym nie-
pewnym niebespieczenstwie iednak dla cięższey P. Ławry Prze-
prawy że nie prętko posiłki onemu dane być mogą dwie Chorągwie
tam do Babicz wysyłam P. Obreptowicza y P. Bobrowskiego.
Po napisaniu tego listu w takowey że Materiy P. Ławszy doszedł
mię list.

W Liście P. Strażnika doszedł Xcia Imci List P. Ławszy
do P. Strażnika pisany w ten sens;

WM P. Stra: WXL, MWMP y D.

Dnia wczorayszego podiazd powrocił mi się z Pastowiesznia
ktorymi z Pułku Kiiowskiego Czterech Kozakow z samego Miasta
Kiiowa przyprowadził, ci mi więzniowie donieśli iż iuż Anton Samida-
nowicz Pułkownik Kiiowski że dwunastą Chorągwi a drudzy po-
wiadaią że Czternastą przyciągnął do Czarnobyla y położył się za
Miastem nad Rzeką Prypecią za folwarkiem Zamkowym w polu a z tam-
tąd gwoli pastwisku miał się ruszać w ten przeszły Wtorek ku że lewą
Sam bliżey ku Nam w Mili dobrey od Czarnobyla. Z ktorych Confessatow
WM Pan wyrozumieć raczysz. Co na ostatnim stopniu donieśli. O Hor-
buszy powiadaią że iuż iest pod Owruczym y tam stanął w polu
gdzie y Moi Szpiegowie też mi własnie donieśli że iuż stanął na
Troie ieden Pułczek w samym polku nie daleko Miasta, drugi
w Norzynsku a trzeci pod Kopteszczyzną nie daleko Lelinca

ktorych

o których mi doniesiono że ladaco y ta plebs nieszczęsna z Kamien,
szczyzny y z Ilborci iako y z tego Powiatu Owruckiego do nich się
kupi, Ja wziąwszy Pa Boga na pomoc bylebymi się Ich Mć Pp Bo,
browniecki, y Pa Chreptowicz. dziś daty tego listu mego przepra,
wili à wytchną kilka godzin koniom chciałbym się y sam Zaszczę,
sciem Xcia Jmci przeciwko temu Antonowi ruszyć nie dopuszcza,
iąc go do Słowieczny y nie daiąc mu się więcey kupić, szczęscia
z Onym sprobować bo iako mi donieśli ci więźniowie, iż skoro się
ku Niem ruszy tedy y tamte iego Półczki maią się Zaraz po święt,
kach z Iwankowa Hornostaypola z Rożwazewa y inszych Miastek,
czek Za nim się ruszyć y nad Słowieczną stanąć, Czego im Panie
Boze nie dopomoz, pewien ia tego Zostaiąc że WM MM Pa o Nas tak
będziesz chciał wiedzieć iakoby Nas większemi pokusami chciał
oszczędzić, à teraz y o tym donoszę iako ci więźniowie powiadali że
Ordy przy nich nie masz, tylko to głoszą że ma im Chmielnicki
na pomoc przysłać, Okrom mam tę wiadomość że iuz się z pod
Włodzimierza ruszył ku Dubnowi, z tamtąd nie mam ieszcze
żadney wiadomości dokąd się obroci y ieżeli będę miał wprzęt,
ce znowę nie omieszkam teyże godziny WM mMMPa o wszyst,
kim dostatecznie uwiadomić, à za te Awizy Mirolie WM
MMPa dziękuię. Z. w Babiczach d. 24 Maia 1651

Dzień 29 Maia.

Pisał Xże do Tatar WXL Uniwersał taki;

Urodzonym Chorążym także Murzom Marszałkom, Ułanom
wszystkim wobec Tatarom WXL Służbę Woienną pospolitego ru,
szenia odprawuiącym. Jakoście w Uniwersałach Moich pierwszych
Ordinans wyraźne mieli roskazanie abyscie wszyscy prosto
pod Turow szli, tak y teraz upominam y surowo roskazuię żebys,
cie się niczym nie zastaniaiąc ani inakszego ukazu nie czekaiąc
wszyscy koniecznie przebierali pod Turow, y tam stanąwszy Zam
Zem Pa Pawszy, starszemu nad Półkiem w Babiczach położonym

znać o sobie dali, a tam się gdzieby on potrzebę tego być rozumiał o-
brócili. Inaczey pod surowym na gardle karaniem, y dobr wszyst-
kich straceniem nieczyniąc. w Minsku etc.

Dzień 1 Junij.

Od Pa Chorążego Nadwornego oddano Xcia Jmci list ten;

JOX MP Mo Żmudzki MMW MP y D.

Lubo pierwszą pewną do WXM MMPa posłałem wiadomość z pod Czernihowa, ieszcze kednak iakieyskolwiek spodziewaiąc się odmiany, ty-
bom miał o tymże ponowioną iteratę niechciałem czę tym naprzykrzyć
się pisaniem WXM MMPu, ale że lud, potęga, y intencia Nieprzy-
iacielska non minuitur, y owszem augetur, a naypierwszy impet obrócić
wrzec na Homel, na ktorym iako WXM lepiey przedsie wiedzieć raczysz
niemniey należy to co mam naprętce od mego Podstarościego donosze
się z samem originałem do wiadomości WXM MMPa, szpiegów mo-
ich ktorych wsłał nie daleiey od Homla odległości mam probatissimos, posłałbym do WXM MMPa, ale że niewiem gdzieby WXM
teraz naydować mieli, contenta ich szpiegarskie confessata Ię-
zniow y ledwie iuż niewidome Nieprzyiaciele intenta, w tym pisaniu
posyłam WXM, niewątpiąc że WXM MMP propter bonum Oy-
czyzny suo patrocinio et subsidio mieysca tego odbiegać nie bę-
dziesz raczył. Oddaię się zatym łasce WXM MMPa.
Dat z Bychowa d 28 Maia 1651.

Przytym list Pa Podstarościego Homelskiego do Pa Cho-
rążego Nadwornego pisany taki;

W MP Ch. Nad. WXL, P y D MWMP.

Horelko ktory po respons na list WM MMPa chodził
do Niebaby y tam w więzieniu był zatrzymany, dni temu kil-
ka uciekł z Czernihowa przyszedł dziś do Homla, com pier-
wey pisał do WM MMPa w niczym się y on nie myli o ruszeniu Kozackiego Woyska, iuż y Niebaba wiedzym Obozie
pod Rzepkami z Szumeykiem, A w Obozie na kulikowym polu
Regimentarzem Pobodaylo, y Zabiła, tak twierdzi Horelko

Że wszytka

Że wszytka ich myśl o Homel się wrzyć, przetho Pa Boga wzią-
wszy na pomoc witać ich czym się przygotowało będziemy, ienoż
uważaiąc mnostwo tego bułtaystwa (bo powiada w Kompucie dzie-
dziesiąt tysięcy w tych dwu Obozach) na Naszą garstkę, bo się do-
brze nie osadzi Homel y przymało ludzi, WmM.M. Pan raczył-
by myslić znosząc się z Xciem JMcią Panem Hetmanem iakoby więcey
ziemnięto do osady Chorągwi, uważaiąc y to że bułtaystwo od
Starodubia y z wielu Miejsc Siewierskich, ktorzy Obozem pod
Bonysliem co dziennie się kupią, nie gdzie indziey ieno pod
Homel maią swoie zamysły, naybarziey ich to ciężży że Chleba
mało w Homlu, iakoż prawda bym nie kupił za wczasu zbo-
ża nie byłoby co ieść, ktorego iuż na schyłku. Pułk Kiiowski
z tysiącem Ordy do Czarnobyla y Korosteszowa na załogę po-
szli. Doniozszy do wiadomości WmM.M. Pa samego siebie z mo-
iemi nayniższemi usługami w Mciwą łaskę WmM.M. Pa y Do-
brodzieia oddawam iako naypilniey. Datt w Homlu d. 27
Maia A.o 1651.   Przypis.

Dopiero drugi przybiegł szyszliwy że Wh. Ostopek zeza-
raz pod Homel ciągnie Woysko Kozackie daiąc wiedzieć, dla
imowierności Horełka posyłam do WmM.M. Pa.

Tegoż dnia Posztą Wilenską przyszły te Nowiny.
Z Warszawy d. 13 Maij Roku 1651.

Dzisia trąbiono Uniwersał od KJM posłany czytano, y do
wszytkich Obywatelow Korony Polskiey rozesłano Uniwersały do
JMM. PP. Wdow Senatorow etc. Aiż się znayduią takowi bezecni
Zołnierze uciekaią z Obozu iako Pułkownicy Rotmistrze, tak
y prostey Conditiey (według porządku Woyskowego) aby takowych
ktorzy by nie mieli attestatiey od JMM. PP. Hetmanow żeby onych
wszędzie imano, Wczora przyszła z Prus Chorągiew Kirysnikow
stanęli na Pradze, ktorzy będą na drugich czekać że pospołu do Obo-
zu pueydą ma onych być Osmset, KJM kazał iednego Pułkownika

w Patrykalem obiedić w Lublinie ktorym iuż był uciekł z Oboza, widział Grzyki. z Lublina d. 6. Maia 1648.

Sam Chmielnicki zostaie teraz w Kalniku, oczekiwa na Orkę, do ktorego się Woyska wszytkie kupią Chłopskie, ktory się iuż cale oddał Turczynowi ze wszytkim Woyskiem, posłał Posłow swoych o posiłki prosząc przeciwko Nam, y rozkazano aby Han y Hospodarowie oba posiłkowali, Han tylko na probę wysłał Nuradyna Soltana na ktorey wiadomość oczekiwać będzie, ieśli się mu poszczęści, a ieśli inaczey tedy się nie ruszy. Hospodarowie nie myślą o tym aby mieli Kozaków posiłkować, ale tylko patrzą na nasze Terminy, ieśli iednak życzę żeby potężnie nastąpić na Nieprzła ze wszytką potęgą, tedy ich pewnie Orda odstąpi, Tatarow pewnie zaraz pod Jerzym spodziewać się ktorzy z Chmielnickim wespoł chcą pierwszą wyprzeć furią na JMPa Wdę Czerniechowskiego y na to Woysko ktore przy Nim iest gdyż to Woysko za nayleprze kładą; Orda Budziacka przeprawować się będzie pod Tehinią.

Na list Pa Chor. Nadw. uczynił Xżę JMć ręką własną respons takie; M. P. Ch:

Za wiadomości y przestrogi dziękuię, zarazem do Pa Sobycona Sieczerskiego, y do Korotkiewicza posyłam Uniwersały, że by szli na Homel, WMć też MMPć pospiesz się sam tam, bo y rządu kła y ludzi przy WMć przybędzie, y samiż Chłopi iako przy Panu lepiey stawać będą. A ieśliby Nieprzł. własnie podsyłał niena załogę ale chcąc się kusić o Homel WMć daway prędko znać, że ludźmi co na Rzeczycy posiłkować każę, owo proszę żeby to było in casum necessitatis summae żeby ludzie darmo ztamtąd nie sprowadzać y nie trudnić. Zatym d. z Borysowa.

Do Mohilewa pisał Xżę JMć w ten sens;

Sławetni PP. Burmistrzowie y Raycy Miasta Mohil.

Ponieważ Woysko lada wdzień się ruszy ku Dnieprowi, Zaczym proszę

czym proszę abyście WMM kupców swoich z żywnością, prochami y inszemi Woysku potrzebnemi towarami lądem y wodą do Obozu gdziekolwiek na ten czas założony będzie nie mieszkanie wyprawowali. Upewniwszy ich wszelakim w handlach odkrzywd y Exactiy bespieczeństwem, gwoli ktoremu dawno iuż Piechota moia w Strzeszynie leży, ktora przechodzącym dalej kupcom Convoiu dodawać będzie. Tamże wezmą kupcy wiadomość do kąd żywność y towary sprowadzać maią. Tym wdzięczniejsza WMM będzie życzliwość ia większe iey documenta obaczę. Zatym WMM Panu Bogu polecam. Datt w Borysowie 2 Junij 1651.

Dzień 4 Junij.

Oddano Xiążęciu JMci listy z Corony, pod Swisłoczem. Od KJMci list pisany w ten sens;

Jan Kazimierz &.

Wielmożny Uprz. Nam Miły. Nic nie wątpiemy że za staraniem U. W. wcześnie się skończyła Commissia w Minsku na zapłatę Woysku WXL naznaczona, poniewasz iakośmy z Listu do Nas 5ta Maij z Minska pisanego wyrozumieli, daley nad dzień trzynasty Maia trwać nie miała, iakoż wdzięcznie to od Up. W. przyimuiemy żeś Up. Wa. tak ten czas ordinował, iako by się bez upusczenia pory Woienney satisfactia Woysku tamtemu stać mogła. Że post praeteritos errores w wydaniu podatkow od Rzpltey uchwalonych, też się mancamenta y teraz ktore przedtym były, naydują z wielką niewygodą, w tak nagłey Rzpltey potrzebie ciężko to Nas obchodzić musi, naprawić się iednak to inaczey nie może, iedno per seriam animadversionem, na wszytkich takich, ktorzy kolwiek nie szczyrze w wydawaniu pomienionych podatkow z Oyczyzna postępuią y oną w niebespieczeństwo podaią. Teraz żeśmy się iuż sami Osobą Naszą przeciwko Nieprzyiacielowi ruszywszy a Pa Boga wziąwszy na pomoc tę Woynę zaczęli, maiąc iuż dobre szczęśliwych successow początki. Żądamy Up. Wa. aby Up. Wa. z życzliwey swey do Naszych y Rzpltey usług ochoty toż czynił z Woys.

kiem WXL, á następuiąc z tamtey Strony na Nieprzyiaciela, o to się sta-
rał, iakoby utrinque ścisniony iustum mógł przeplacić rokosz [illegible] rebel-
liey swey luere poenas, Do czego nie tylko wrodzona Upr. W. ku
spolney Oyczyźnie miłość, y nieśmiertelney sławy desiderium, ale
y ta którąśmy benemeritis gotowi oświadczać gratitudo, doda tak
Up. W. iako y Woysku tamtemu dobrze Nam y Rzptey Zasłużo-
nemu odważney ochoty, A że wiele na tym należy abyśmy
de successu tamtego Woyska wczesne wiadomości miewali,
Żądamy Up. Wa. abyś Nam Up. Wa. cokolwiek się z tamtey stro-
ny dziać będzie oznaymować nie omieszkiwał. Życzemy zatym
Upr. Wa. dobrego od Pa Boga Zdrowia. Dan w Obozie pod
Sokalem dnia XX Mca Maia Roku Pańskiego MDCLI° Pa-
nowania Naszego Polskiego III° Szwedskiego IV° [illegible]

Jan Kazimierz Krol.

Od JmPa Podkanclerzego Coronnego List ten;

JOXMPSZ, MMPy Bracie

Jako Woyska tamtego z pod Kamieńca Podolskiego retirata
ku nam pod Sokal stetit laudabiliter, zdało mi się za rzecz po-
trzebną uwiadomić o tym WXMĆ MMPana y Brata. Wciągnie-
niu iuż ku Naszemu Obozowi pod Kupczyńcami nastąpił na
nich przedni tak Kozacki iako y Tatarski Communik chcąc ich tam
iakokolwiek osadzić, albo przynamniey avertere á coniunctione
z tym Woyskiem co przy KiMći zostaie, gdzie provokowawszy
Nieprzyiaciela na swą stronę przeprawy Woysko Nasze, taki mu za
odwagą swoią á pomocą Boską dało odpor, że przednieyszy Com-
munik tamże pole musiał, inszy rozgromiony wrozsypkę po-
szedł, á Niatszaeb Murza Woiennik iako o nim powiadaią
barzo dobry, ranny z inszemi Tatarami y Setnikami Kozacki-
mi dwiema między którymi sett rzede co dawno bywał Pułko-
wnikiem Kaniowskim dostał się w więzienie. Czym y Impreza
Nieprzyiaciel

nieprzyiacielska, ktory id unicum nitebatur, aby był tym communicuiem
trzymał Woysko tamto, y niedałmu się z Nami złączyć; Znacz-
nie się Zamieszała y w Rycerstwie Naszym wiele przybyło ochoty.
Chmielnicki teraz Zostaie nad Słuczą miedzy Constantinowem
y Pilawcami chcąc ku Nam progredi, ktorzy ieszcze tu na dalsze
ściągi y pospolitego ruszenia zgromadzenie oczekiwamy. WXM
oznaymił tak tamte Lutke aby nie za linią nie postępowały, ale tylko
[illegible] zatrzymały na sobie Woysko tamto iakoby Wolny zawsze mo-
[illegible] tył czas y occasia radzi nastąpić na Nieprzyiaciela, kiedy na
rozerwane siły swoie. Alubo to tą iest o Nieprzyiacielu wiadomość że
idzie ku Nam nie chce go tu JKMć czekać, idzie byle obaczył iako
[illegible] vires suas, in occursum ku niemu. Interest aby y WXM
[illegible] nie dał być bespiecznym Nieprzyiacielowi, y czynił to co
tempus y opportunitas, okazia, ars Militaris, studium boni publici
[illegible] WXM. Ktorego szczerym Zostawaiąc Zawsze Bratem
y sługą [illegible] się Łasce z powolnością moią na ten czas oddawam
iako nayspilniey. Z Obozu pod Sokalem d. 20 Maia 1651 d.

Przypis.

Rozumiem że owa Impreza WXM ku Kiiowu łacniey te-
[illegible] może suum sortiri effectum, kiedy się tu tak daleko nie-
przyiaciel posunął ktory teraz iest nad Słuczą nie daleko Kon-
stantinowa. Compendium Nowin z rożnych listow wypisanych.

KJM d. 9 Junij wyiachawszy z Lublina d. 16 tu pod Sokalem sta-
nął w Obozie, z ktorym Woyska wszytkie weszło według sprawiedliwe-
go rachunku pułtorasta tysiąca, lubo my przy JmćPP Królewskim za-
[illegible] według ich że samych powieści 14000 insze zaś Chorągwie dla
swoiego nieposłuszeństwa ieszcze po włościach y trzech Ubogich
ludzi po zadzie brodzą. Woysko z pod Kamieńca Podolskiego
[illegible] się też z łaski Bożey, lubo niecałe ku Nam zbliża, iest
we czterech od Sokala milach, ktoremu Tatarowie z Pobratimami

swemi po kilka kroć zabiegało drogę, osobliwie pod Kopczyńca,
nie dobrze na przeprawie uderzyli byli na Naszych, gdzie lubo
nie bez szkody w naszych rozgromieni zostali y nie mało z któ-
rych sie niżey natopiono strony, a Murze iednego znacznego Woi-
ownika y przywodce dobrego żywcem wzięto, którego trzeciego
dnia z Setnikami dwiema Kozackiemi od JmPa Hetmana Polnego
Kmu prezentowano: Murze żywo Kmu zostawić kazał, a tych
Zdraycow ktorzy przeciw własnemu Panu ręke podniesli, kazał
poscinano. Ten Murza powiada, że więcey nie mało, tego skut-
cze Tatarow ieno 15000, więcey aby przyść miało nie tuszy,
ale Chłopstwa przy Chmielnickim barzo siła. Kozak Zabuski No-
bilitowany dziewiącią co naprzednieyszych Kozakow, Pułkowni-
kow y Sotnikow, dobrego dostawszy ięzyka przyprowadził do
Kmu, ktorzy o wielkiey Chmielnickiego z Chłopstwem ... potę-
dze y resolucyey powiadaią y twierdzą że na sam Oboz Kmu te-
raźny idzie y uderzyć chce mocno, przeciwko ktoremu na pod-
iazd kilkanaście wyprawiono Chorągwi, rozumiem że się ci da-
mo za pomocą Bożą nie wrocą. Sam Chmielnicki z tey iuż stro-
ny Tarnopola od Sokala w trzynastu milach z Obozem iest ymo
się ku Nam, z ktorym co dzień spodziewać się możemy zabu-
nie letkiey, bo pewnie będzie na Nas ciężki iako z Konfessiat ...
więźniow wiemy. O Naszey też nie barzo dobrze ten ...
słabey y nieporządney kile wie, y o tym że ieszcze drugie po za
dzie na rekuluzą Narze posłki, ktorym pan Czyni Woyska
swego zastąpić chce roskazać. Hospodar Wołoski iako dobry
Przyiaciel nie ustaie w swoiey ku Nam życzliwości y co raz o
wszytkim przestrzega, a od Cesarza Tureckiego kształtnie
zatrzymywa temu Zdraycy posiłki.

Dzień 5. Junij

Dzień 5 Junij

Przyjechał [illegible] JM na Baydałka do Oboza potkała go na [illegible]
[illegible] Starszyzna y Towarzystwo Woyskowe.
Zastał od [illegible] Pawsze listy do siebie pisane tali;
[illegible]
[illegible] wziął wiadomość o [illegible]
[illegible] y Norzyńska ruszywszy się szedł do [illegible]
[illegible] Stojącego: który na niego tylo oczekiwał że się
[illegible] lodem y wodą do Nas ruszyć się mieli do [illegible]
[illegible] tam [illegible] stanąwszy [illegible] a który
[illegible] gdzie zostaw[illegible]
[illegible] Chorągwiami [illegible]
[illegible] gdzie [illegible] mieyscach [illegible]
[illegible] Sułtan [illegible]
[illegible]
[illegible] mil [illegible]
[illegible] dogonił [illegible] na [illegible]
[illegible] który [illegible] od [illegible]
tu stoią. Hałasowali y niemało [illegible]
[illegible] nie przystępne [illegible]
[illegible] odstąpić mi przyszło, a [illegible]
[illegible] wszędzie [illegible]
[illegible] y na [illegible] przeprawa nie dobra [illegible]
[illegible] mi iey nie [illegible]
[illegible]
[illegible] na placu [illegible]
[illegible] pod [illegible] z [illegible]
waliśmy [illegible] nie mało [illegible]
[illegible] y Chorążego zabito, więźniów [illegible]
[illegible]
[illegible] prowadzić [illegible]
[illegible] wszyscy więźniowie [illegible]

Słowo zgadzaią się, że tylko się zgromadziwszy tąłem y z Wodą na [illegible]
lada dzień uderzyć maią. Ianże też wiadomość od J. P. Podleckiego
Stol. Owrucz. [illegible] zaszła, że Włość tameczna wszystka się zbuntowała
że y sam ustąpić miał ku Pietrykowiczom y wszędy po włościach w Namiest[illegible]
przyiąwszy [illegible] Olbori Chłopi się pobuntowali. O tym oznaymiwszy WXM
P. M. M. wielce upraszam o prędki posiłek, bo Zawarny [illegible]
powiadaią że ich trzydzieści tysięcy, a do tego y Ordy z dnia [illegible]
spodziewaią, obawiam, abyśmy bez Armaty y w małey garści
będąc takiemu Impetowi wytrzymać mogli. A co naywiększa
odkąd wielki niskąd Żywności zasięgnąć nie możemy, a Nieprzyiaciel od
była y Owruczego zastąpił, z kąd chleba ieszcze mogli by zasięgnąć
bym też za rzecz potrzebną rozumiał, gdybyś WXM P. M. M. tę
rzekę ludźmi porządnie osadziwszy a roskazał wszytkie [illegible]
Czarnobyl opanować, gdzie posiłki im nie łatwie mogli przychodzić od
Chmielnickiego, y snadniey byśmy ich z tąd y z owąd infestować mogli
żywności niskąd nie odpuszczaiąc, Co powaźney woli WXM P. M. M. poddaię
Donoszę też o tym WXM P. M. M. że do nas Chorągiew JMci Xcia Jego
przyszła którą sprowadził P. Woysowski Człowiek Woyskowy, maiąc
przy tey Companij swoiey y Wołoszy ze dwadzieścia Koni, y stawił się
przy nas barzo dobrze, iakoż śmiałbym WXM P. M. M. upraszać, aby
go WXM P. M. M. łaską swą ogarnął, y listem swym Pańskim podziękował
Drugi zaś P. Ostrowski Sługa P. Sta Owruckiego nie mogąc się do
Woyska Koronnego przedobyć, maiąc przy sobie Ubogiey szlachty dzie
sięć Koni, A sto Dwadzieścia Piechoty z dobrym Orężem Woiennym
u każdego z nich Samopał dobry, a u drugich Muszkiety, które oba
dwa z sobą przyprowadzili, Armaty Działko iedno, małe żelazne, P. Woy
nowski oddał mi hakownic pięć a Pan Ostrowski działko y cztery hako
wnice, którzy nam w wygodzie dobrze zostali, y temu Imienkiem WXM P. M.
M. dziękowałem. Promow iłem wszyt przysposobić też się gotuią, y goto
we być muszą. Tylkoż ludzi do nich dostać nie może, które z dobrey
opatrzności mam y mieć będę, iakoż się iuż spodziewam po tene [illegible]
że o srzedzie Wałey tego około Obozu dokończe y ostatnią Bramę zbu
duię. Poredy WXM P. M. M. doniosszy samego siebie [illegible] w Babiczach
[illegible] Maii 1651

W tymże liście includowany był List do P. Łaszcze [illegible]
[illegible]

postany, Skoro mi w Sobotę rano przypiesiono rzuciwszy przez ynaczego sa-
mem w Niedzielę wyiachał y tamże pospieszał do Homla, alie mię tam z Cze-
cierska wyiachawszy, z świeżemi Awizami potkał Posłaniec od Podstaroście-
go Mego ktore z oryginałem samym posyłam WXMci, Chorągiew P. Gredroy-
cia, ktora była in procinctu zatrzymać się musiała; Ja sam gdybym przez
tego posłańca nie był ostrzezony ktory ukrathiem z wielką odwagą wyiechał
z tamtąd, wpadłbym był w ręce Nieprzyiaciołowi. Czaty in instanti skoro pod Ho-
mel przyszli na rozne mieysca zapuszczać poczęli, lecz wtę nadzie-
ią że owdzie nigdzie ludu Naszego oprocz Czeczerska nie masz. To do-
noszę do wiadomości WXMci tako naprędze, nie wątpię że WXM MM
Pan rozkazać raczysz iako naprędszą obłężeńców odsiecz secundować.
Oto uniżenie proszę abym y ia z godney iniżeli na tym mieyscu z moią
kompanią mógł Oyczyznie służyć. Datt w Czeczersku die 5 Junii
1651.

Wnim includowany od P. Olewinskiego Podstarościego Homelskie-
go list taki; WM P. Chor. Nad. WXL, P. y D. mw Mł.

Nie omyślniem ia posyłał do WM M M Pana pewne maiąc o zamy-
słach kozackich wiadomości, otoż się dziś o godzinie wtorey na dzień spełniło
że pod Homel podstąpili nie małą potęgą y Obozem stawaią na spatowi-
sczu gdzie mieysce naypodleysze Homlowi, WM M M Pan racz prętko
radzić y posyłać do Obozu y do Xcia JMci żeby odsiecz co nayprędsza być
mogła, bo srodze nas nie wiele, iako samemu WM M M Panu wiadomo, chle-
ba też barzo mało; osada dość wielka, racz WM M M Pan radzić iako
nayskorzym być mogło, koni wiele y czeladzi żołnierskiey y mieyskiey
y podwod, kozaków kilku day Panie Jezu szczęśliwie ubito spar-
tami, donioszy to do wiadomości WM M M Pana sam się łasce WM
M M Pana oddawam im nayspilniey. z Homla die 4 Junii 1651.

Widząc tedy Xże JMć iż zamysły Nieprzyiaciele in apertos ausus erupe-
runt, oraz uważaiąc iak siła na zatrzymaniu tamtego mieysca należy, o
dalszey odsieczy zamkowi temu myślić począł, y zarazem posłał Ordinans
do P. Obrn. Tyzenhauza aby teyże godziny ruszywszy się z wszel. Za-
ruf Regimentem swym kommunikiem na Rzeczycę i do Chorągwi zaś
które zostały Uniwersał taki;
Janusz Radziwił Xiążę
Chorągwiom Jezdnym na Rzeczycy położonym. Skoro P. Obr.

Tyzenhaus w Rzeczycy stanie mieć chcę, ykoniecznie roskazuię abyście teyże godziny wyszedłszy iak nasprętniey Communikiem wozy wszystkie zostawiwszy tamże w Rzeczycy, dniem y Nocą szli ku Homlowi, y tam się z Panem Chorążym Nadwornym który się w Czeczersku Zatrzymał złączywszy, to wszystko czego sama potrzeba wyciągać będzie czynili, według Ordinansu mego, ktorym Pu Staroście Mozyrskiemu Commando nad wami wszystkiemi zlecił, który na przeprawie przez Dniepr przeymie WMM. Datt z Bobruyska d. 7 Juny 1651.

Przy nim list do Pa Podbereskiego privatny taki;

MP Rot.

Posyłam Uniwersał do Chorągwi wszystkich Konnych w Rzeczycy stoiących, za ktorym ruszcie się WMM teyże godziny ku Homlowi Communikiem Piechotę wszystkę y przy niey Wozy zostawiwszy na Rzeczycy, a idźcie iako nasprętniey dniem y Nocą Sprawuiąc się we wszystkiem według Ordinansu mego, ktorym z Comandą dał Pu Staroście Mozyrskiemu, ktory WMM na przeprawie przeymie. Zatym &.

Drugi Uniwersał do Chorągwi pozad idących z tractu Kiesbiego ten; Janusz Radziwił Xiąże &.

Chorągwiom wszystkim do Obozu idącym, Oboiowie JmP Marszałka Brasławskiego Usarskiey, JWMP Wdy Smoleńskiego, Pa Mieczaika Brasławskiego, Pa Kaminskiego, y Pu Tyszkiewica Rozackim, Roskazuię abyście ztamtąd gdziekolwiek Was ten Uniwersał moy zaydzie Zarazem wszyscy się prosto obrocili ku Homlowi, Sprawuiąc się we wszystkim według Ordinansu mego Pu Starościc Mozyrskiemu z Comandą nad WMM danego, żeby wespół z JMP Chor. Nadwornym ku Homlowi iako naprędzey dał. Tylko upominam żebyście naharz dniem y Nocą Communikiem wozy rzucaiąc spieszyli. Bo w tak potowney potrzebie o namnieysze omieszkanie surowego bez wszelkiey folgi nie uszlibyście karania. Datt z Bobruyska d. 7 Juni 165[...]

Odpisał samemu JmP Chorążemu Nadwornemu w ten sposob;

WMP Chor. Nad. DXL, MMP y Ddo.

Teyże godziny, ktorey mię pisanie WMD a z nim wiadomość o nastąpieniu Nieprzyiaciela na Homel zaszła, posłałem Uniwersał mo[y] do Chorągwi

do Chorągwi wszytkich z tractu Ruskiego do Obozu idących aby się na Czeczersk obróciwszy z WMścią łączyły, Chorągwiom także na Rzeczycy po- łożonym roskazałem aby Zarazem Kommunikiem do WMści biegli, y suc- curs mieyscu temu na którego Zatrzymaniu bardzo należy, prędko dawa- li. A WMść wszelakim sposobem bądź się o to Żebyś tę Piechotę która tam wniść nie mogła wprowadził, bo wątpię aby pasży wszytkie tak Zaleć mieli, aby budzie którędy kędykolwiek przebrać się nie mogli. Acz ci rozu- miem że ludźmi Homlowi sufficienter provisum, tylko wczesnym Za- chodzić trzeba było staraniem około tego żeby się Zapatić wszystkości, któ- rey tam ile z listu JP Podstarościego Homelskiego colligere mogę barzo mal. A już też to nie mała rzecz, Zamkowi proviant bez którego ludzie otrzymać się nie mogą obmyślawać. Jakie dalsze Nieprzyjaciela ingre- sy będą, jak nayspiesznieу dawaymi WMść znać, a iam staray się o to abyś z ludźmi do siebie Ordinowanemi, lub succurs Homlowi dać, lub avertia Nieprzyjaciela uczynić mógł. Oddaię się Zatym Łasce WMści MMPa

Temuż posłał Universał do JPP Obywatelów Wdztwa Mscisła- wskiego taki,

Łaskie Wielmożnym, Wielmożnym JWMMPP Obywatelom Wdztwa Mscisławskiego Moim Mćiwym PP y Braci, Janusz Radziwiłł Xiążę na Birżach Dubinkach y Słucku etc. Hetman Wielki WXLitt. Ksią- żę Zaleciwszy. Doszła mię pewna wiadomość iż Nieprzyiaciel z potę- gą swą na Homel nastąpił, czaty po wszystkich stronach rozpuściwszy: Zaczym pewien będąc ogotowości WMściów MMMPP według Uniwer- sałów JKMści y declaracyey na Seymie przeszłym od Powiatu WMściów uczy- nioney, proszę et obtestor WMMMPP abyście uważaiąc iak wiele na- leży securitati tutecznych kraiów na Zatrzymaniu mieysca tego Za którego (strzeż Boże) opanowaniem przestronne do dalszych incursij otworzyłyby się Nieprzyjacielowi wrota tam Zkąd praesentissimum peri- culum lub wrzyscy się pomknęli, lub też Kommunikiem z ludźmi ode mnie Ordinowanymi złączywszy się succurs Zamkowi temu dawali Czym mieysca tamtego, a przezto wszystkich kraiów tutecznych Zatrzy- manie się całości y bespieczeństwo. Które iako Zarówno wszystkim WMściom Codzi być powinno, tak pewienem iż do tego zkąd naywięcey Za- cnisło się dalonni y ochotę swą skutecznie odsiadczyc zechcecie. Oto y przestore pilno prosząc, Łasce WMMMMPP oddaię się etc.

Pisał y list do JmPa Hetmana Wielkie[go] daiąc mu o tym znać; ten;

JW MP W Połocki M.W. MP y Służe.

Dnia dzisieyszego od JmP Chorążego Nadwornego Litt. zaszła mię ta wiadomość iż Nieprzył z niemałą potęgą na Homel nastąpił, partÿ wszytkie za sobą opatrzywszy czaty wszędzie rozpuścił. O czym deferendum duxi WMMM Pu abyś uważywszy iak siła należy na zatrzymaniu mieysca tego, któremu dla distractiey w obwarowaniu przeprow[adzeni]a Woyska succursu prętkiego, dać z tąd trudno; Powiaty ile za poblizsze de imminenti periculo ostrzegł, y do iak nayspiesznieyszego towosci a pospolitow prętkiego dania zagrzewał. Dalszych wiadomości communicować, y dokąd się z Woyskiem z tąd ruszywszy obrocę znać dawać nie zaniecham WMMPu. Teraz to tylko oznaymuię że się z tąd w Piątek przyszły ruszę ku Rzeczycy. Od Rzecz. Homlowi zaraz wyprawuię, a ludziom w Babiczach y po Woyskach będącym znoszenie kutka Kozackiego który od Babicz we czterech milach położył się polecam. Oddaię się zatym łasce &.

Przy odprawie Pa Woynowskiego Rotmistrza, pisał Xiążę Jm rękąswą do Pana Zawsze Cedułę taką;

Panie Zawsza. Po zapieczętowaniu listu tego przyszła przede dniem wiadomość do mnie że Niebaba z wielką potęgą stanął pod samym Homlem na Spasowitczu Obozem, a Czaty wszędzie ku Mohilowu wszczyznie rozesłał, po których wrocenia (bo tak trzymam że ie rozesłał na odwied ieśli kędy są iacy będzie) pewnie mocować się się o Homel będzie gwoli czemu y sam ku Dnieprowi ruszyć się muszę y nie mogę iusz tak y tym myslić iakom do WMci pisał. Zaczym iuż WMci zważaiąc się z P. Kurpskim y z P. Marszałkiem Pinskim czyli to o nale[ży] szczego rozumieć będziecz y wziąwszy Pana Boga o na pomoc możesz się bespiecznie o Antona kusić. Rozumiałbym tego fortelu zażyć, udać przed swoimi że WMci zachodzić chcesz w tył Antonowi od Czarnobyla w gurze kędy chcąc rzekę przechodzić; a kiedyby przez Chłopka iakiego ostrzec Antona że teraz za wyściem WMci ma czas na Babicze, mniemam że się on ułakomi y wypisić ku Babiczom, a WMci wypuściwszy go w dobre

17

go w dobre mieysce uderzić Wam, mam nadzieię w Bogu że byle go z okopu iego wywabić nie wytrzyma Wam, bo się y on dzielić potrzebuie, musi tabor swoy opatrzony zostawić ztyłu tego naliło wyszczuwać będzie że mu nastąpicie bronić, a tam ieśli pod Babiczam albo kogo wypraw kędy z szczęściem tylko ludzi swych. Za czym może Bog zdarzyć WM occasią dobrą do Sławy wyprzedzić. Bog a resolutia ostatek rozum dobry, na co się cale spuszczaiąc mam mocną nadzieię że się co dobrego sprawi.

Na pretiosci wszytko należy a na cichości żeby y P. Kurzysko y P. Marszałek tak się cicho przemkneli do WM żeby nie przyszło się nie ostrzegł. A to mieysce gdzie P. Marszałek leży trzeba przecie dobrze opatrzone zostawić, żeby oboi brzeg nasz był, bo uchoway Boże na Homel nieszczęścia wszytka nadzieia w Babicskiey przeprawie. O mnie WM wiedz że w Piątek ten z tąd się ze wszytkiem ruszam ku Rzeczycy, zaczym w drodze w ciągnieniu niech mię dochodzą od WM wiadomości, a day Boże iak nayspo[...] cieszniejsza Nowina.

Jemusz Panu Woyskowskiemu dała się Assecuratia taka;

Janusz Radziwiłł Xiąże &

Oznaymuię. Iż nie maiąc zupełnego według Ordinaciey Rzpltey na Seymie przeszłym uczynioney Comput Woyska, a wiedząc o ochocie y sposobności do dzieła Rycerskiego ludzi JmXdza Jelca do Obozu WXL posłanych, służbę im na Koni sto pod Rotmistrzowstwem Urodzonego & Woynowskiego przypowiadam. Na ktorych żołd kozacki po złotych czterdzieście na koń, a ouchennemu po złotemu ied. nemu z skarbu WXL iść ma, a służba od dnia 1. Mca Czerwca poczynać się im będzie. Ktorą porządnie na Koniach dobrych, y z rusznicami dobrymi kozackimi odprawować powinni będą. A dla lepszey pewności do otrzymania Listu przypowiednego, u JKM dałem ten mój list z podpisem ręki y pod pieczęcią moią. Datt. w Obozie Bobruyskiem 26 Junij 1651

Ponowił się Uniwersał surowy do Chorągwi z tracktu Litt. poszad idących taki;

Janusz Radziwiłł Xiążę etc.

Chorągwiom wszytkim Jeznym y Pieszym do Obozu Ciągnącym. Jeżto nie niedbalstwu nie nieochocie Wasszey ale wielkiey ku Oyczyźnie niemiłości przyznać trzeba, że po tak dawnym z Stanowiska się ruszeniu nie tylko Granicie y własney Rzptey pilniczęcie lecz ostatek Ubogich ludzi wyniszczając nie Żołnierzow poczciwych ale Łupieżcow y Nieprzyiaciół własney Oyczyzny Trybem: Przeto iuższe tym ostatnim upominam Was Uniwersałem abyście gdzie Was kolwiek zaydzie dniem y nocą śpiesząc do Obozu, Gdyż ia ze wszytkim Woyskiem ruszam się na Nieprzyiaciela Zaczym gdziebyście occasiey rei gerendae omieszkali nie tylko ia omieszkania ale y Rzpta zawiedzienia upominałaby się y pana iako desertorow y Zdraycow srnich expectet. Datt na ruszeniu się Obozu z Bobruyska d. 7 Junij A° 1651.

Tegosz dnia w Nocy przybiegł do Bobruyska Czeladnik Pana Te szcrow z pod Homla ktory do Xcia JMci wprowadzony y examinowany uczynił rellacią taką;

Powiada że w Sobotę z Homla do Domu wyiechał.

Że Nieprzyiaciel pewnie w Niedzielę podstąpił o Południe stanął na Spatowiszczu blisko Miasta y okopał się, Konie zaś maią wszyscy za sobą.

Że Ozaky Sam y tam rznął dla Chleba, ktorzy gwałtem łapaią Chłopy męczą.

Że Giedroyc z Piechotą nie mogł weyść bo tegosz dnia podstąpił Nieprzyiaciel y wrocić się musiał.

Że Chłop w Poniedziałek do Niego przybiegł y dał znać że w Nocy zaniebny był wrzask Strzelba, y mocno do szturmu przypuścili ale odbici.

Że się po Mieszczanach zdrada pokazała y kiedy ich sparkano się do Nieprzyiaciela spuścili, y Nassy zaraz Mieszczan wyscinali w Mieście Życzliwości Słopskiey powiada, że była się odtrzecz pokazała, Iczą ich bić y przytkiego pomagać. O Piechocie

O Piechocie Naszey prawi że gotowi się dobrze bronić, y maią prochow y amunicyi z potrzebę na iaki czas, a o Jezdzie powiada że bieda koniom.

O sile Nieprzyiaciela że w Niedzielę Nie baba z Ieszcze iemu podstąpił w 7000 a w Poniedziałek przybyło, w zysku będzie tylko.

Dzień 8 Juny.

Rano JmP. Staś Mozyrski na odsiecz Homlowi danie wszystko przeciwko y expedicią swą teyże godziny odebrał; Memoriał własną ręką pisał JKMci takiy.

1. Naypierwsza śpieszyć się iak nayprędzey
2. Pod Żłobinem zebrać ludzie Gorączce te:
   - P. Marszałka Brzeslawskiego
   - P. Wdy Smolenskiego Księcia
   - P. Gedzanowskiego
   - P. Kamińskiego
   - P. Tyszkiewicza
   - P. Podbereskiego
   - P. Komorowskiego
   - Sienkiewicza
   - Tolusza
   - Półtora
   - Murzę

Temi iść pod Homel.

3. Starać się żeby dać odsiecz, ludzie P. Giedroycia wprowadzić, działka, prochy, y amunicyi coby y skądkolwiek może naywięcey.

Jeśliby siły ze temi będą liche o zwiezienie tego Nieprzyiaciela, ieno y resolucyą rozumnie.

Jeśliby nie można y niepodobna była, tedy przecie impedi[?] re szturmy, wieszać się, rwać, alarmy czynić, żeby y Nieprzyiaciel zabawę, y swoim serca obleżeńcom dodawać. A ai [illegible] raz kusić się żeby ludzi, prochu, prowiantu dodać.

7. Podemknąwszy się starać się pilno żeby chłopka iakiego od ważnego tam przez gradkiem wemknąc y dać o sobie znać żeby,

tkich idzie.
8. Do Czeczerska rzucic Zamkiem daiąc osobie P. Choraze Nadw: y Giedroyciowi znac zeby się łączyli.
9. Podstąpiwszy przypitać się prosto z działek, zeby y iemu strach przed oczy, że Woysko z Armatą, y na nich zeby dobrze się tuszyli.
10. Przez tego chłopka, ostrzec obleżonych, żeby darmo prochow nie psowali, ale na dobry raz schowali by y ostatnie.
11. Znieść się z ludzmi Wartwy Mścisławskiego ktorzy pod Krzyczewem leżą żeby się łączyli.
12. Pytać się też o Korotkiewicza, co zbira Voluntariuszow.
13. Otroszko z sobą wziąć żeby Sługi Homelskie ktory wiernie żywiał.
14. Loznej Czeladzi Znaczki podawać.
15. Chorągwie co dwiescie y Pułtorasta na dwie podzielić dawszy Znaczki żeby się Woysko większe zdało.
16. Te Nowotne Chorągwie zrewidować, zregestrować, y upomnieć ich że im od tegoż czasu służba się zacznie.
Do Włosci Homelskiey ktorey życzliwością upewniony dał się Uniwersał ten;
Janusz Radziwił Xiąże &.
Woytom, Ławnikom, Mieszczanom, Starcom Mazora y wszytkim wobec KJM. Duchownym y Szlacheckim poddanym. Poniewasz Kozacy Rebellizanci y buntownicy nie dosc się przeszłych występkow y zbrodni ktore popełnili, y teraz znowu na dobra KJM y Szlacheckie następuią, y tam nie tylko krzywdy y bez prawia czynią, ale też męki zadaią y zabiiaią. Przeto Was upominam abyscie w wierze y posłuszenstwie należnym zostawali, Woysku KJM życzliwymi byli y pomagali przeciwko tym zdraycom y nie przyiaciołom, ktorzy na was następuią. Dat w obozie Bobruyskim. &.
Tegoż dnia ordynowano aby wszyscy czeladz luzną z przypowiedzi sprowadzali, y naruszenie się starzey sze gotowi byli. Compania

Compania piesza P. Capitana Zasa człowieka sto dwadzieścia przysz-
ta do Obozu, y w placu przed quartirem Xcia JMci pokazała się.

Dzień 9. Junij.

Odprawa do Dworu expediowała się, do X. JMci pisał X. JMci list ten;
N. M. K. P. M. M. L.

Jakie powróciwszy z Commissiey Minskiey zastałem tu wiadomości
od Pułku w Babiczach położonego do wsze WXMci P. M. M. L. które nie
co inszego radziły, jedno nie dać się w tamtym kącie rozpościerać Nieprzyja-
cielowi y vires jego jako nabarziey rwać et minuere, które albo napotę-
żniey sugere usiłuie na to tylko aby ludzi Naszych z przeprawy tamtey
nad którą żadney inszey przez Prypeć mieć nie możemy pozbył. Zara-
dziem tedy Pułkowi z Bowpile y niektórym pobliżu leżącym Chorągwiom
kazałem się ruszyć y złączywszy się z Pułkiem Babickiem szczęścia sprobo-
wać z Antonem Pułkownikiem we czterech milach od Babicz zlokowa-
ne Kozacy w Oluspach leżącym, co stratagemate adhibito aby w skrytości
wszystkim zaś dodzieli y Chorągwie a tego pokazuiąc wczele in occulto wszyst-
ką potęgę mieli, to certo supponuiąc, że Nieprzyjaciel potędze y oboszem con-
fisus z tamtey strony będzie securus, a postrzegszy że Woysko z Babicz
wyszło pewnie do nich pospieszy, a tym czasem na przeście inopinatem
aggredi y szczęśliwie za Bożą pomocą pożyć będą mogli. Co jeśli się
uda omnia mielibyśmy pervia et secura od Prypeci aż do samego
Czarnobyla, gdzie nie małe leży praesidium, y co raz ciało Zrażnych
Kozacy przychodzą wiadomości augetur. A zatym iuż by to tylko
restaret, żeby Woysko do kupy zebrawszy mieć się do coniunctiey z Woy-
skiem WXMci abyśmy w oczach WXMci powinności Naszych exolvere
mogli obowiązki. Czego unice pragniemy. Lecz in contrarium takowey
usilney intenciey te occurrunt consideracie y trudności, że do tąd
ani przez umyślnego ani przez Pocztę ani żadney occasiey wie-
dzieć nie mogę o dispositiey consiliorum bellicorum WXMci Pana.
do którey mi z Woyskiem disponować się potrzeba. Druga że tak
szeroko zasły Nieprzyjaciel do WXL. patentes koniecznie praesidio
opatrzyć trzeba, y zwłaszcza że Nieprzyjaciel wszystkie consilia et ...

natus directi są ad partiendum albo distrahendum bellum y z różnych stron infestować zamyslaią, a mianowicie zachodzą mnie przestrogi że od Staroduba zachodzą lu Homlowi aby ten opanowawszy bespiecznie po wszystkiey białey Rusi rebellionem excitare, y z niey śpieże virium robora comparare mogli. Czego snadnie dokazać mogą na włościach zamożnych a do buntów barzo ochoczych, ktore tubam seditionis ochotnie sequentur y extrema quaeq audebunt. Nakoniec iż ani zaciąg woyska według computu na seymie determinowanego nie mogł stanąć żadną miarą dla wielkiey w zaciągach trudnosci, ani ci ktorzy się dali zaciągnąć, ludzi dotąd do Obozu nie wyprawili, tak że miasto piętnastu tysięcy według Ordinaciey seymowey, dziesiątka w Obozie niemasz, y to na rożnych mieyscach według potrzeby, rozłożeni; więcey niz trzy tysiące wciągnieniu y na włości iescze żenet, a siedmnaście do computu ordinowanego desideratur. Zaczym summa intervenit distractio iako tak wiele mieysc sufficienti praesidio w takiey woyska szczupłości opatrzyć y od nieprzyiacielskich obwarować inwasyi, iedno kiedy o pospolitym ruszeniu (ktoreby woysko zaciągowe zastąpić w tym miało y według potrzeby samey a mey z JmPanem Hetmanem wielkim umowioney dispositiey pewnieby zastąpiło gdyby się zebrało) ieszcze niesłyszać y aby się zebrało miała zostać nadzieia. Donoszę y to do wiadomosci WKMcJMMPa że to pospolite ruszenie wielkie uczyniło Motus w Obozie, z ktorego co żywo się wydziera do domu, evitando poenas de expeditione bellica sancitas, bmem tedy uniżenie proszę aby Uniwersały wydać rozkazać raczył, żeby tym ktorzy stipendia Reipublicae merentur wolno było stawić osobne poczty z dobr ziemskich należyte przy tych na ktorych za żołd Rzptey służą, przy tych że chorągwiach pod ktoremi służą, a żeby iako naprędzey te Uniwersały do Obozu dirigowane były, wespoł z dostateczną o dalszych intenciach y imprezach WKMci wiadomoscią uniżenie proszę, oddaięc się y uniżone służby moie w Mciwą łaskę WKM JMMPa iako nauniżeniey. Datt na ruszeniu się obozu z pod Bobruyska d 9 Juny 1651

Do JmPana

Do JMć Pa Podkanclerzego Coronnego list taki;
JW MćP Podk: Cr. MW MćP y Bracie.

Na samym ruszeniu się ztąd Obozu piżąc do JKMći wpiśanie do WMći MMćPa prolixus byc nie mogę, ale się we wszytkim na list JKMći referuię. A WMći MMćPa wielce proszę abyś mi de progressu belli, wtąz de consilijs y intenciey JKMći do ktoreybym się we wszytkim stosować mogł, diserte znać dawać raczył, gdyż nic barziey conatus meos nie mięsza, nad to iż o zamysłach woiennych JKMći, ani z Obozu Coronnego żadney niemam wiadomośći, A Pisarza Lubelskiego racz WMć MMćPa upomniec, aby listy do Obozu Litt. ordinatius posyłał, Bo respensy dwa od WMći MMćPa dość mnie pozno doszły, a nie dziw, bo na Wilno chodziły, lebo na Brzesc y Słuck idąc tak prędkoby u mnie iako w Wilnie stanęły. Sczysz poczta Obozowa dość dobrze iest zordinowana y gęsto rozsadzeni Kozacy, byleby listy dobrze dirigowano. Oddaię się zatym z służbami memi łasce WMći MMćPa. Datt na ruszeniu się Obozu z pod Borzysław d. 9 Junij A. 1654.

Inquisitią o zabicie Towarzysza we wsi Łanuszkiewiczach za napadnieniem ex occasione cœdis pacholika Chorągwie Xcia Jmći Kozackiey od Piechoty Pa Ostenkurzowey perpetratæ Czeladzi teyże Chorągwie stało, dedukowano Pacholików wszytkich seorsivé przed tam Xciem Jmcią examinowano. Decret padł aby Piechota tracit natym iż w Obronie przy szarpaniu Wołu Pacholika zabito lad czeladzią zaś winną executia do iutra dilata.

Tegoż dnia wyszła Chorągiew Xcia Jmći Kozacka y Dragonia Kapitanleütnantem Nelkienem będąca.

Insze Chorągwie in procinctu ruszenia się były, ale aż do nazajutrzeyszego zatrzymać się wszytkim kazano.

JMćPan Stolnik Litt. starszy nad Arcollerią WXL działa sporządzone że wszytkim iako się ruszać własnie miały, z placu zatacząć roskazał.

A tu się kończy Tom pierwszy Diariuszu Anni 1651
Zaciągi y Zapłatę Woysku Starego Zaciągu tractuią-
cy, drugi od ruszenia się z Woyskiem Xiąż. JMci z Ko-
brupka Zaczniemy.